

Г. Т. Молнар,
аспірант кафедри економіки та фінансів, Мукачівський державний університет
ORCID ID: 0000-0002-4061-4213

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.15.70

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНІХ ДЖЕРЕЛ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

G. Molnar,
Postgraduate student of the Department of Economics and Finance, Mukachevo State University

PROVISION OF DOMESTIC SOURCES FOR THE DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE PEASANT HOUSEHOLD

Метою статті є конкретизація заходів щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств. Для досягнення мети необхідне вирішення наступних завдань дослідження: 1) дослідження сучасних моделей забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу; 2) конкретизація базових заходів у межах кожної з моделей забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу; 3) виділення специфіки об'єднання зусиль селян з ведення господарської діяльності. За результатами дослідження констатовано, що класичними моделями забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств (далі – ОСГ) нами виділені: модель зміцнення споживчих ОСГ; модель комерціалізації діяльності ОСГ; модель диференціації діяльності. Вони формують класичні моделі інтеграційних зв'язків та кооперації (зокрема, формування інтеграційних зв'язків ОСГ вертикального або горизонтального типу). Нові моделі забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу ОСГ орієнтовані на змішані моделі інтеграції, що важливі для ОСГ, які розвивають сільськогосподарську та іншу діяльність; прагнуть до повного технологічного циклу виробництва продукції або надання послуг та можливостей його замкнення. Інтеграція має бути спрямована на формування такого об'єднання ОСГ, що забезпечує перероблювання сировини в таку продукцію, яка буде готова для реалізації кінцевому споживачу. Одним з нових та пріоритетних напрямів інтеграції ОСГ є створення хабів. Для ОСГ Закарпатської області створення хабів є перспективним рішенням для розвитку комерційної діяльності, її диверсифікації, а також розвитку кооперації та інтеграції — залежно від типу і особливостей роботи хабу. Хаби за участю ОСГ можуть створюватися для провадження найрізноманітніших видів діяльності (зокрема виробництва нішевих, специфічних сільськогосподарських продуктів; організації сільського, зеленого, екстремального туризму тощо).

The development of the investment potential of individual household plots is differentiated and uneven. The purpose of the article is to specify measures to ensure internal sources for the development of the investment potential of individual household plots. To achieve the objective, the following objectives of the study should be pursued: 1) Research on modern models for domestic sources of investment potential; 2) The specification of basic activities within each of the models for the provision of domestic sources for the development of investment potential; 3) The specification

of combining the efforts of peasants to carry out economic activities. According to the results of the study, the classic models for the provision of internal sources for the development of the investment potential of individual household plots are a model for the strengthening of consumer individual rural farms; a model for the commercialization of activities individual household plots; differentiation model individual household plots. They form classical models of integration and cooperation (in particular, the formation of vertical or horizontal OSS integration links). New models for domestic sources of investment potential of individual household plots are oriented towards a mixed model of integration. These models promote agricultural and other activities, as well as the full technological cycle of production of products or the provision of services and the possibilities for their closure. Integration should aim at forming such an individual household plots association, which ensures the transformation of raw materials into products that will be ready for sale to the final consumer. One of the new priorities of individual household plots integration is the establishment of hubs. This hub is a connecting element that allows individual household plots agents to: Integrate into a unique network for the production of a wide variety of activities; Perform joint actions to improve the conditions of economic activity; To enhance their ability to remain independent. For individual household plots of the Zakarpattia region of the creation of hubs is a promising solution for the development of a commercial activity, its diversification, as well as development of cooperation and integration — depending on type and specifics of work of hub. Hubs with individual household plots can be established for a wide variety of activities (creation and promotion of eco-brands on the market; production of niche and specific agricultural products; organization of rural, green, extreme tourism, the establishment of children's holiday camps, etc.).

Ключові слова: модель, комерціалізація діяльності, диференціація діяльності, внутрішні джерела, розвиток, інвестиційний потенціал.

Key words: model: commercialization of activities, differentiation of activities, domestic sources, development, investment potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Процеси розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств диференційовані, неоднорідні. Ми розглядаємо інвестиційний потенціал крізь призму тих можливостей вкладення капіталу, які збільшують обсяги виробництва, перероблювання, споживання сільськогосподарської продукції та/або реалізації її надлишків. Це зумовлено тим, що такі процеси виділяють серед інших змін: 1) напрям розвитку; 2) цілеспрямованість (або орієнтація на чітко окреслену мету, користуючись з якої членам особистих селянських господарств легше окреслити засоби досягнення бажаного результату); 3) орієнтація на конкретні механізми реалізації, залежно від моделі розвитку, яку обрали члени особистих селянських господарств (далі — ОСГ). Комплекс заходів щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств доцільно базувати на конкретних моделях забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Дослідженню заходів щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу ОСГ

в Україні присвячено увагу багатьох учених, зокрема: Онищенко О.М. [7], І.В. Ткача [8], Іщенко А.В., Микитюк Д.М. [4], Толкача С.М. [9], Дудзяк О. [2] тощо. Разом з тим більшість наявних досліджень орієнтовані на розвиток забезпечення внутрішніх джерел розвитку особистих селянських господарств на основі поточного покращення систем обробітку ґрунту; систем агрономічного та зоотехнічного обслуговування; систем ветеринарного обслуговування; систем захисту сільськогосподарських рослин і тварин. При цьому більшість науковців розглядає короткострокові банківські кредити як базовий напрям розвитку особистих селянських господарств. Разом з тим окреслені складові лише частково властиві для найбільш простої моделі зміцнення споживчих ОСГ. Вона є перспективною для господарств, що забезпечені доходами з інших джерел і не зацікавлені у комерційній діяльності в межах підсобного господарства або не мають можливостей для здійснення такої діяльності. Відтак залучення банківських кредитів є недоцільним. Системний метод пізнання процесів розвитку особистих селянських господарств звертає увагу на важливість забезпечення саме внутрішніх джерел розвитку їх інвестиційного потенціалу, відтак у своєму дослідженні ми спиралися на праці, які торкаються цих питань (зокрема, Неміш Д.В., Савка М.В., Баланюк І.Ф., Шеленко Д.І., Іванів С.І. [6], Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. [5]).

Є кілька моделей забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу, зокрема: базові

Таблиця 1. Ключові умови забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу на основі моделі зміцнення споживчих ОСГ

Ключові умови	Конкретизація умов забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу
Забезпечені роботою та доходами з інших джерел, відмінних від підсобного господарства	Важливе значення має розвиток бізнесу та створення робочих місць на селі; доступність роботи в іншій місцевості; організаційно-правова, транспортно-логістична доступність; розвиток віддаленого (дистанційного) формату праці тощо; важливе значення має розвиток та удосконалення пенсійного й соціального забезпечення, як джерела формування доходів; важливе значення має оптимізація ринкового обігу земель та удосконалення орендних відносин на селі, у тому числі з оренди сільськогосподарських земель і паїв
Поліпшення умов їх господарської діяльності ОСГ	Важливе значення має розвиток систем обробітку ґрунту; агрономічного, зоотехнічного, ветеринарного обслуговування; реалізації заходів із захисту сільськогосподарських рослин і тварин
Кооперація членів ОСГ	Важливе значення має кооперація з надання послуг та обслуговування основних технологічних операцій

Джерело: розроблено автором.

(інтерпретовані нами як моделі зміцнення споживчих ОСГ, комерціалізації та диверсифікації діяльності); моделі кооперації та інтеграції (які інтерпретовані як моделі, що дозволяють ОСГ ефективно досягнути намічених цілей розвитку у складі об'єднань).

МЕТА І ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Метою статті є конкретизація заходів щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств.

Для досягнення мети необхідне вирішення таких завдань дослідження: 1) дослідження сучасних моделей забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу; 2) конкретизація базових заходів у межах кожної з моделей забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу; 3) виділення специфіки об'єднання зусиль селян з ведення господарської діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Як базові моделі забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу ОСГ нами виділено:

- 1) модель зміцнення споживчих ОСГ;
- 2) модель комерціалізації діяльності ОСГ;
- 3) модель диференціації (урізноманітнення) діяльності;
- 4) нові моделі забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу ОСГ.

Модель зміцнення споживчих ОСГ перспективна для господарств, які забезпечені доходами з інших джерел (оскільки вони не зацікавлені у комерційній діяльності у межах підсобного господарства та / або не мають можливостей для здійснення такої діяльності). Для зміцнення споживчих ОСГ необхідне виконання 2-х ключових умов, що наведено у таблиці 1.

Відповідно до виділених ключових умов базовими заходами щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств є:

- 1) удосконалення матеріально-технічного забезпечення ОСГ;
- 2) підвищення рівня доходів учасників ОСГ;
- 3) пенсійне забезпечення членів ОСГ, що у працездатному віці вели активну комерційну діяльність, а при досягненні пенсійного віку або ставши не повністю працездатними перейшли до споживчого формату функціонування ОСГ тощо.

Модель комерціалізації діяльності ОСГ перспективна для таких форм організації аграрного виробництва, що вирощують значну частку продуктів харчування та сировини рослинного й тваринного походження на продаж. Така специфіка, фактично, дозволяє розглядати ОСГ як комерційну одиницю. Це потребує специфічних ключових умов забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу, які окреслено у таблиці 2.

Слід зазначити, що модель комерціалізації дозволяє розв'язувати проблеми із нарахуванням і виплатою пенсій, врахуванням трудового стажу селян, що працюють в ОСГ. Відповідно до виділених ключових умов, базовими заходами щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств є:

- розширення виробництва і реалізації основної продукції ОСГ;
- розвиток системи договірних відносин з контрагентами (з урахуванням нових можливостей, що забезпечуються статусом комерційного суб'єкта);
- залучення ресурсів із зовнішніх джерел (залучення кредитних коштів, приватних інвестицій, державної допомоги тощо);
- модернізація виробничого обладнання, оновлення сільськогосподарської техніки, інвентарю;
- оновлення механізмів просування продукції на ринок;
- удосконалення асортименту вирощуваних продуктів та розвиток супутніх видів діяльності та реалізація додаткових проєктів.

Модель диференціації діяльності перспективна для господарств, що обмежені за видами своєї діяльності. Такі обмеження не дозволяють досягнути бажаного

Таблиця 2. Ключові умови забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу на основі моделі комерціалізації діяльності ОСГ

Ключові умови	Конкретизація умов забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу
Комерціалізація господарської діяльності ОСГ	Розширення каналів збуту, нарощення мережі власних контрагентів, збільшення власної спроможності щодо нарощування інвестиційного потенціалу
Утворення фермерських господарств	Ресстрація голови або одного із членів господарства у якості фізичної особи-підприємця, утворення приватного підприємства, а також будь-якого з видів господарських товариств залежно від потреб та особливостей господарської діяльності

Джерело: розроблено автором.

рівня дохідності та ефективного використання вільної робочої сили членів ОСГ. Це потребує специфічних ключових умов забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу, які окреслено у таблиць 3.

Відповідно до відхилення ключових умов базовими заходами щодо забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств є:

- диференціації діяльності сільськогосподарського характеру;
- диференціації діяльності вертикального напрямку;
- диференціації діяльності несільськогосподарського призначення.

Окреслені заходи з диверсифікації діяльності можуть відбуватися одночасно із комерціалізацією ОСГ або слугувати попереднім, підготовчим етапом такої комерціалізації.

Всі окреслені моделі можуть бути орієнтовані на об'єднання зусиль селян з ведення господарської діяльності — обробки ґрунту, захисту земель, облаштування та поліпшення якості землекористування, сумісної обробки, переробки, зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції, спільного ведення інших видів діяльності. Для цього має бути реалізоване утворення кооперативу, яке у схемному поданні наведено на рисунку 1.

Прикладом створення сільськогосподарського кооперативу може стати кооператив з обслуговування виробничих потреб у рослинництві.

Господарства споживчого типу порівняно менше вирощують продукцію тваринництва, тому отримання обслуговуючих послуг у цій діяльності не настільки актуальне.

Таблиця 3. Ключові умови забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу на основі модель диференціації діяльності ОСГ

Ключові умови	Конкретизація умов забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу
Сільськогосподарського характеру	Вирощування нових, нетрадиційних сільськогосподарських продуктів, розведення нових порід тварин, птиці; запровадження інноваційних технологій сільськогосподарського виробництва, що дозволяють принципово змінити урожайність рослин та продуктивність тварин; покращення якості вироблених продуктів, оптимізація процесу обробки ґрунту, догляд за рослинами і тваринами, збір врожаю, отримання тваринницької продукції, зберігання, транспортування, первинної обробки або доробки вироблених продуктів
Вертикального напрямку	Розвиток перероблювання сільськогосподарських продуктів, організацію виробництва із сироваріння, консервних цехів, виробництва м'ясних та молочних продуктів, виноробства створення нових каналів і механізмів просування на ринок, у тому числі через створення власних торговельних точок або збутових мереж, а також облаштування системи заготівель й інших напрямів
Несільськогосподарського призначення	Розвиток виробництва та просування на ринок широкого кола продуктів, поєднаних єдиними територіальними або еко-брендами

Примітка: * ці товари не обов'язково мають мати сільськогосподарський характер.

Джерело: розроблено автором.

Комерціалізовані господарства, що здійснюють вирощування сільськогосподарських тварин частіше або запрошують на роботу спеціаліста з ветеринарного обслуговування або користуються послугами сторонніх спеціалізованих організацій. Отже, обслуговуючий кооператив у рослинництві має широкі можливості засто-

Рис. 1. Схема утворення сільськогосподарського кооперативу

Джерело: пропозиції автора.

Таблиця 4. Узагальнена послідовність формування інтеграційних зв'язків ОСГ вертикального або горизонтального типу

Етап 1	Специфіка формування інтеграційних зв'язків ОСГ	Специфіка інтеграції
1	Проектування оптимального циклу щодо виробництва продукції або надання послуг	Формування інтеграційних зв'язків ОСГ з метою реалізації повного циклу виробництва продукції або надання послуг
2	Ідентифікація господарюючих суб'єктів, що забезпечують реалізацію повного циклу виробництва продукції або надання послуг	
3	Визначення засад співпраці та загальної схеми інтеграції	
4	Оцінка вигід і витрат від реалізації інтеграційного проекту, виявлення та	Економічна та фінансова оцінка, аналіз синергетичних ефектів
5	Перемовини, укладення договорів про інтеграцію з сільськогосподарськими товаровиробниками, підприємствами, заготівельниками тощо	
6	Облаштування організаційно-правових, техніко-технологічних та фінансово-економічних основ діяльності ОСГ	

Джерело: розроблено автором.

сування для різних типів ОСГ.

Фінансування такого кооперативу може здійснюватися через поєднання фінансових ресурсів учасників, а також через залучення фінансової підтримки територіальної громади, а для комерціалізованих господарств — кредитних та інших зовнішніх ресурсів.

Також одним з найбільш перспективних напрямів кооперації на селі є створення енергетичних кооперативів.

Класичні моделі інтеграційних зв'язків та кооперації поступово застарівають, оскільки формуються нові форми організації бізнесу, які доцільно використовувати у діяльності ОСГ, серед них змішана модель [8, с. 145—166; 9].

Змішана модель інтеграції важлива для ОСГ, які:

- розвивають сільськогосподарську та іншу (не-сільськогосподарську) діяльність;
- прагнуть до повного технологічного циклу виробництва продукції або надання послуг та можливостей його замкнення.

Інтеграція має бути спрямована на формування такого об'єднання ОСГ (вертикального або горизонтального типу, за прямою чи і зворотною схемою), що забезпечує переробку сировини в таку продукцію, яка буде готова для реалізації кінцевому споживачу.

Узагальнена поетапна послідовність формування інтеграційних зв'язків ОСГ з тваринницькими відгодівельними підприємствами, заготівельними пунктами вторинної сировини, сільськогосподарськими товаровиробниками, підприємствами, заготівельниками продуктів і сировини (зокрема тими, що організовують збирання і здавання харчових відходів), тощо проілюстрована у таблиці 4.

Для ОСГ, для яких оптимальними моделями розвитку є не лише комерціалізація та диверсифікація

Таблиця 5. Науковий підхід до створення хабу на прикладі освітянського проекту з "Набуття практичних навичок і професійних компетентностей майбутніми фахівцями" (Закарпатська область)

Базові риси підходу	Конкретизація рис	Сфера	Базова передумова
Ідея освітнього хабу на базі ОСГ Закарпатської області	Критерієм досконалості освітніх програм є набуття студентами під час навчання низки спеціальних і професійних компетентностей	У вищій та середній спеціальній освіті в Україні	Основою для розвитку хабів має стати виключно підприємницька ініціатива ОСГ учасників
Напрямок проекту	Під час проведення лекційних і практичних занять, семінарів, підготовки письмових робіт тощо забезпечує для слухачів можливості здобуття багатьох із необхідних компетентностей*	Навчальний заклад	
Призначення хабу	Усунення проблем навчальних закладів і студентів з набуття необхідних компетентностей під час практики. Формування можливостей отримання за результатами практики реальних компетентностей (за допомогою створення баз практики за участю ОСГ)	Створення баз практики за участі ОСГ спільно із закладами освіти відповідно до навчальних планів в програм **	

Примітка:

* Деяких компетентностей можна набути лише під час навчальної, виробничої та переддипломної практики.

** Організацію практики у вигляді екскурсійних навчальних програм, практичних занять, науково-дослідних та навчальних тренінгів ОСГ мають забезпечувати спільно із закладами освіти відповідно до навчальних планів у програм. Тому ця частина діяльності здебільшого належать до компетенції партнерів.

Джерело: розроблено автором.

діяльності, а й інтеграція з іншими ОСГ та учасниками ринку, оптимальним сучасним механізмом організації комерційних зв'язків і взаємодії є створення спеціалізованих хабів. Хаб — це певний вузол мережі, що узагальнює будь-яких суб'єктів, діяльність яких пов'язана спільними ідеями, ресурсами, технологіями, ринковими нішами тощо. Хаб є пов'язуючим елементом, що:

- дозволяє суб'єктам інтегруватися в унікальну мережу для провадження найрізноманітніших видів діяльності (зокрема, для: створення і просування на ринок еко-брендів; виробництва нішевих та специфічних сільськогосподарських продуктів);

- дозволяє суб'єктам мережі виконувати спільні дії;

- дозволяє суб'єктам мережі отримувати синергетичні ефекти;

- дозволяє суб'єктам мережі розширювати власні можливості;

- дозволяє суб'єктам мережі залишаючись незалежними (оскільки хаб не несе у собі функцію прямого управління суб'єктами або їх зв'язками).

Визначити науковий підхід до створення хабу на прикладі освітнього проекту з "Набуття практичних навичок і професійних компетентностей майбутніми фахівцями" (Закарпатська область). Зміст окресленого підходу наведено нами у таблиці 5.

Аналогічним чином (на основі організації хабу) можна організувати діяльність з надання послуг дитячих оздоровчих таборів, таборів відпочинку, екстремального і зеленого туризму тощо. Ідею освітнього хабу на базі ОСГ Закарпатської області дозволить:

- створити бази практики для студентської молоді та поєднати проходження практики із літнім або іншим сезонним відпочинком у Карпатах, передгірських чи низинних природних локаціях;

- залучити студентську молодь на взаємовигідних засадах у процеси виробництва, що сприятимуть збільшенню виробництва товарної маси продуктів харчування, сировини рослинного й тваринного походження.

Окреслені переваги мають ґрунтуватися на такій специфіці роботи хабу:

- Від 10 до 15 ОСГ Закарпатської області можуть поєднати свої зусилля і забезпечити створення таборів для проходження одно- або двотижневих практик для студентів ЗВО і коледжів за широким спектром спеціальностей.

- Табори мають сприяти здобуттю практичних навичок і компетентностей з дослідження біорізноманіття у живій природі для спеціальностей — "Біологія", "Лісове господарство", "Водні біоресурси та аквакультура"; щодо набуття практичних навичок захисту навколишнього природно середовища — для спеціальностей "Екологія", "Технології захисту навколишнього середовища".

- Табори мають сприяти здобуттю практичних навичок у галузі ведення сільськогосподарської діяльності, вирощування та первинної обробки продуктів рослинництва і тваринництва для спеціальностей — "Агроінженерія", "Технологія виробництва і перероблювання продукції тваринництва", "Садів-

ництво та виноградарство", "Агрономія", "Захист і карантин рослин"; щодо проведення практичних тренінгів зі спеціальностей "Географія", "Геодезія та землеустрій".

- Табори мають сприяти здобуттю практичних навичок щодо ознайомлення з історичною спадщиною західного регіону України для спеціальностей — "Культурологія", "Історія та археологія", "Музеєзнавство, пам'яткознавство", "Менеджмент соціокультурної діяльності".

- Табори мають сприяти здобуттю практичних навичок щодо набуття практичних навичок у сфері організації комерційної діяльності, управління проектами, розробки та апробації логістичних зв'язків, креативного менеджменту і маркетингу — для спеціальностей "Менеджмент", "Маркетинг", "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність", "Готельно-ресторанна справа", "Туризм"; щодо набуття практичних знань викладання природознавства у початковій школі — для спеціальності "Початкова освіта".

У межах хабу мають бути чітко розподілені функції освітніх установ та ОСГ.

Функціями ОСГ мають бути такі:

- 1) забезпечувати розміщення учасників табору (можуть створюватися наметові містечка, кемпінги, будуватися спеціально обладнані приміщення або використовуватися сучасні технології для будівництва садових та інших поселень, застосовуватися інші варіанти);

- 2) організація харчування учасників табору;

- 3) організація транспортного обслуговування учасників табору;

- 4) організація охорони праці учасників табору.

Окреслені функції не мають покладатися на окремого ОСГ. Ці функції мають розподілятися між різними ОСГ, що є учасниками хабу. Ці учасники можуть територіально розміщуватися на різних територіях, відноситися до різних територіальних громад.

Функції навчальних закладів мають бути такими:

- 1) надання освітніх послуг, маркетингу і просування ідеї організації студентських практик між навчальними закладами та ОСГ;

- 2) сприяння поліпшенню умов господарської діяльності суб'єктів ОСГ (розвиток систем обробки ґрунту, агрономічного, зоотехнічного і ветеринарного обслуговування, реалізації заходів із захисту сільськогосподарських рослин і тварин);

При цьому фінансовий супровід, правове забезпечення, організація та управління учасники хабу можуть здійснювати:

- рада хабу, що складається з представників окремих ОСГ (за умови, що ці представники мають відповідні знання, підготовку для провадження такої діяльності);

- інші організації на умовах аутсорсингу (при цьому такі функції передаються іншим суб'єктам підприємницької діяльності).

Слід зазначити, що хаб є новою моделлю забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу особистих селянських господарств, оскільки дозволяє:

- збільшити обсяги діяльності;
- надає переваги спільного просування на ринок.

Переваги спільної діяльності можуть утворити хаби і в інших сферах підприємництва. Це дозволить підвищити доходи ОСГ, а отже, й поступово нарощувати їх інвестиційний потенціал.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Відповідно до наведених вище положень можна зробити такі висновки:

1. Базовими моделями забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу ОСГ є: 1) модель зміцнення споживчих ОСГ; 2) модель комерціалізації діяльності ОСГ; 3) модель диференціації діяльності. Вони доповнюються класичними моделями інтеграційних зв'язків та кооперації (зокрема, формуванням інтеграційних зв'язків ОСГ вертикального або горизонтального типу).

2. Нові моделі забезпечення внутрішніх джерел розвитку інвестиційного потенціалу ОСГ доповнюються змішаними моделями інтеграції, що важливі для ОСГ, які розвивають сільськогосподарську та іншу діяльність; прагнуть до повного технологічного циклу виробництва продукції або надання послуг. Інтеграція має бути спрямована на формування такого об'єднання ОСГ, що забезпечує перероблювання сировини в продукцію, що готова для реалізації кінцевому споживачу. Одним з нових та пріоритетних напрямів інтеграції ОСГ є створення хабів.

3. Хаб функціонує як базовий вузол мережі, що узагальнює суб'єктів ОСГ, діяльність яких пов'язана спільними ідеями, ресурсами, технологіями, ринковими нішами тощо. Такий хаб є пов'язуючим елементом, що дозволяє суб'єктам ОСГ: інтегруватися в унікальну мережу для провадження найрізноманітніших видів діяльності; виконувати спільні дії з поліпшення умов господарської діяльності; отримувати синергетичні ефекти; розширювати власні можливості залишаючись незалежними.

Перспективи подальших розвідок у зазначеному напрямі. Для ОСГ Закарпатської області створення хабів є перспективним рішенням щодо розвитку комерційної діяльності, її диверсифікації, розвитку кооперації та інтеграції — залежно від типу і особливостей роботи хабу. Хаби за участю ОСГ можуть створюватися для провадження найрізноманітніших видів діяльності, зокрема, для: створення і просування на ринок еко-брендів; виробництва нішевих та специфічних сільськогосподарських продуктів; організації сільського, зеленого, екстремального туризму, облаштування дитячих таборів відпочинку тощо.

Література:

1. Войнич Л.Й. Сутність особистих селянських господарств. Інноваційна економіка: Науковий журнал, 2011. № 22.
2. Дудзяк О. Переваги та недоліки сільського зеленого туризму в Україні. Університетські наукові записки. 2012. № 3 (43). С. 524—525.

3. Економічна стійкість молочного скотарства особистих селянських господарств: монографія / Л.Й. Войнич. Львів: Укр. бестселер, 2014. 179 с.

4. Іщенко А.В., Микитюк Д.М. Пріоритетні напрями посилення інтеграційних зв'язків особистих селянських господарств із сільськогосподарськими підприємствами. Економіка та управління АПК, 2017. № 1. С. 142—150.

5. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. та ін. Організаційно-економічне забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств: монографія. Київ: ННЦ "ІАЕ", 2019. 212 с.

6. Неміш Д.В., Савка М.В., Баланюк І.Ф., Шеленко Д.І., Іванів С.І. Розвиток особистих селянських господарств та їх трансформація у сімейні фермерські. Економіка АПК. 2020. № 2. С. 54.

7. Онищенко О.М. Господарства населення: продуктивність, ефективність, перспективи. К.: Ін-т економіки НАНУ, 2003. 100 с.

8. Ткач І.В. Селянські господарства, їх сутність та характеристика. Фінанси, облік і аудит. 2011. Вип. 18. С. 380—385.

9. Толкач С.М. Особисте селянське господарство: сучасні проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 4. С. 38—41.

References.

1. Vojnycha, L. J. (2011), "The essence of personal farms", *Innovatsijna ekonomika: Naukovyj zhurnal*, vol. 22.
2. Dudziak, O. (2012), "Advantages and disadvantages of rural green tourism in Ukraine", *Universytets'ki naukovi zapysky*, vol. 3 (43), pp. 524—525.
3. Vojnycha, L. J. (2014), *Ekonomichna stijkist' molochnoho skotarstva os obystykh selians'kykh hospodarstv* [Economic stability of dairy farming of individual farms], *Ukr. bestseller, L'viv, Ukraine*.
4. Ischenko, A. V. and Mykytiuk, D. M. (2017), "Priority areas for strengthening the integration ties of private farms with agricultural enterprises", *Ekonomika ta upravlinnia APK*, vol. 1, pp. 142—150.
5. Lupenko, Yu. O. Malik, M. J. and Shpykuliak, O. H. (2019), *Orhanizatsijno-ekonomichne zabezpechennia rozvytku simejnykh fermers'kykh hospodarstv* [Organizational and economic support for the development of family farms], *NNTs "IAE"*, Kyiv, Ukraine.
6. Nemish, D.V. Savka, M.V. Balaniuk, I.F. Shelenko, D.I. and Ivaniv, S.I. (2020), "Development of personal peasant farms and their transformation into family farms", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 54.
7. Onyschenko, O.M. (2003), *Hospodarstva nasele-nnia: produktyvnist', efektyvnist', perspektyvy* [Households: productivity, efficiency, prospects], *ln-t ekonomiky NANU*, Kyiv, Ukraine.
8. Tkach, I.V. (2011), "Peasant farms, their essence and characteristics", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 18, pp. 380—385.
9. Tolkach, S.M. (2017), "Personal peasant economy: modern problems and prospects of rural green tourism development", *Aktual'ni problemy vitchyznianoj iurys-prudentsii*, vol. 4, pp. 38—41.

Стаття надійшла до редакції 28.07.2021 р.